

Joan Roura Parella: unitat i varietat d'un pensament cridat a assentar les bases de la pedagogia a Catalunya

Eric Ortega González *

Ponsatí-Murlà, Oriol i Vergés Gifrà, Joan (Ed.), *Joan Roura-Parella: pensament i pedagogia*. Girona, Documenta Universitaria, 2023, 228 pàg.

Al seixantè número d'aquesta revista publicàvem ara fa tres anys (*Temps d'educació*, núm. 60, 2021, p. 331-336) una ressenya titulada «Culturalisme pedagògic i transhumància vital. A propòsit d'una antologia de Joan Roura-Parella» que recordem amb especial afecte i que donava compte i raó del llibre *Textos fundamentales en el exilio Pedagogía culturalista y educación viva* (2020). Diem això perquè en l'evocació d'aquella ressenya se'ns fa un altre cop dolçament present com gràcies a ella ens vàrem introduir en el pensament d'un autor que, a partir d'aleshores, havia d'acompanyar-nos de ben a prop fins al punt de ser un dels pilars imprescindibles de la nostra tesi doctoral, dedicada a la figura del mestre (*La pedagogía como forma de vida: Reflexiones sobre la ejemplaridad moral y el oficio del profesor*, 2023). Així doncs, no cal insistir al lector sobre la profunda admiració sentida per aquest fascinant pensador i pedagog qui, com moltes altres personalitats, ha estat durant molts anys injustament oblidat a casa nostra.

El llibre que ara ressenyem és, diguem-ho d'entrada, un text important que ve a completar el llibre llavors ressenyat –una antologia dedicada al pensament antropològic i pedagògic del nostre autor elaborada pels professors Eulàlia Collell i Jordi Garcia i Conrad Vilanou– amb

l'estudi d'alguns aspectes poc o gens tractats de la seva figura i les seves circumstàncies. Tot i ser un text un xic desigual –totes les obres corals ho acostumen a ser–, el llibre que ara ens ocupa compta amb una curiosa edició i una molt encertada articulació dels diferents capítols feta per Oriol Ponsatí-Murlà i Joan Vergés Gifrà, les capacitats editorials dels quals estan fora de tota discussió. Paga la pena remarcar també que aquest text s'inscriu en la col·lecció Noms de la filosofia catalana, col·lecció que amb aquest volum amplia fins a vint les obres dedicades a diferents pensadors i pensadores que, o bé són catalans, o bé han tingut la seva àrea d'influència a Catalunya. Altrament, no està de més reparar en el fet que aquest volum compta amb l'afegit –especialment rellevant per a nosaltres– de ser el primer ofert a la figura d'un pedagog, per bé que el quart volum d'aquesta col·lecció fou dedicat a Joaquim Xirau, mestre i director de tesi de Roura-Parella a la Universitat de Barcelona l'any 1937.

La primera versió dels capítols que componen l'obra va ser en forma de ponència o comunicació en el Simposi Trias dedicat a la figura de Roura-Parella que es celebrà a l'Ajuntament Vell de Tortellà, a terres de la Garrotxa on va néixer Joan Roura-Parella, a inicis de desembre de 2022. Simposi que va ser impulsat per la

(*) Eric Ortega González (Universitat de Barcelona). Adreça electrònica: ericortega@ub.edu

Càtedra Ferrater Mora de la Universitat de Girona de Pensament Contemporani, en col·laboració amb el Memorial Democràtic, i que, a banda de comptar amb nombroses edicions, té el mèrit de recuperar les figures senyeres del pensament català, algunes d'elles, com adés apuntàvem, injustament oblidades. Fem esment a l'origen dels textos perquè alguns dels capítols encara conserven el seu caràcter oral, el que, lluny de ser un defecte representa, més aviat, el testimoni viu de les jornades i una manera escaient de dotar l'obra de certa varietat formal.

El llibre consta de deu capítols acompanyats d'un prefaci inicial, que dona compte del contingut del llibre, i d'un penúltim capítol adreçat a recollir la més completa bibliografia de Roura-Parella elaborada fins al dia d'avui, el que no només suposa un veritable ajut per als investigadors, sinó que a més es presenta com un fet meritori si es té en compte la dificultat per a localitzar les publicacions realitzades pel nostre autor a revistes estrangeres de difícil accés o als mateixos serveis editorials de la Universitat Wesleyana, institució que el va acollir en la seva arribada als Estats Units d'Amèrica. És ben destacable, endemés, que les últimes pàgines hagin estat dedicades –amb bon judici, a parer de qui això escriu– a recollir una cronologia biobibliogràfica bàsica que pretén orientar a qualsevol lector interessat.

Atès que són molts, com s'acaba de veure, els capítols que conformen el llibre, el que impossibilita fer una menció detallada de tots ells, a continuació prendrem, a tall de guia expositiva, la divisió que estableixen els editors al prefaci –divisió segons la qual les diferents aportacions que componen el llibre poden ser agrupades en cinc blocs– i ens referirem als capítols que, per raons diverses, més ens han interessat. Tot pretenent que, amb aquest

esment, el lector pugui fer-se una idea més o menys completa del contingut del llibre.

Així, del primer bloc, destacaríem l'aproximació general a la figura i a l'obra de Joan Roura-Parella (1897-1983) duta a terme en els capítols signats pels professors Conrad Vilanou i Torrano i Joan Cuscó i Clarasó respectivament. El primer, un dels més pregonos coneixedors de l'obra de Roura-Parella i gran recuperador del pensament d'aquest autor, el situarà com un dels partícips més rellevants en la introducció i l'aplicació de les ciències de l'esperit a la pedagogia, el que facilità la institucionalització d'aquesta com a disciplina universitària i com un saber salvífic en un context d'entreguerres (1919-1939) al qual se li confiava la funció d'elevat l'esperit professional dels mestres a través del contacte amb la cultura. Aquest fet, juntament amb la vocació harmònica, estètica i pan-teista del pensament de Roura-Parella, és el que permet al professor Vilanou elaborar una suggeridora analogia entre la vida i producció d'aquest autor i l'obra de Goethe, a qui el nostre pensador havia freqüentat des de jove. I és que, ben mirat, la vida de Roura-Parella pot ser interpretada a través de les tres imatges antonòmàstiques de Goethe, a saber: el *Werther*, el *Meister* i el *Faust*, figures que coincideixen amb els seus anys d'aprenentatge, els seus anys d'itinerància i els seus anys de plenitud, respectivament, i que d'alguna manera recorden a un cicle vital marcat pel romanticisme juvenil i la cerca de la immortalitat de la vellesa, tot passant per l'esforç per la formació harmònica (*Bildung*) de la maduresa que experimentà el nostre autor.

Vet aquí, però, que aquesta evolució vital no s'entén lluny de la vinculació de Roura-Parella amb la pedagogia i la universitat, motius que apleguen els dos capítols del segon bloc, signats pels professors Jordi Garcia Farrero i Josep González-

Agàpito. El professor Garcia ens dibuixarà de manera esplèndida i detallada el context universitari que si trobà Roura-Parella en formar part de la Secció de Pedagogia (1933-1939) de la Facultat de Filosofia, Lletres i Pedagogia de la Universitat de Barcelona, un context en què la pedagogia s'encaïa en una cruïlla de difícil resolució. D'una banda, els vents positivistes de l'època advocaven per dotar la pedagogia d'un caire experimental que, a redós de la psicologia, podia ajudar a millorar els mètodes educatius alhora que reduïa l'educació a variable estadística. D'altra banda, un neokantisme imperant propugnava l'elaboració d'ideals normatius sovint abstractes i allunyats del món històric i cultural en què l'educació es donava. Entre aquestes dues alternatives Roura-Parella, qui s'havia format amb Spranger a Berlin entre els anys 1930 i 1932, on havia entrat en contacte amb la filosofia historicocultural de Dilthey, entrellucarà una tercera via situada en les ciències de l'esperit. Una via de marcat accent culturalista que tot veient l'educació com una realitat viva amb un sentit propi en la realitat dels pobles, atribueix als béns culturals, béns resultants de la vida espiritual objectiva, una capacitat educativa de primer ordre en la mesura en què la seva energia espiritual sigui interioritzada i actualitzada –és a dir, subjectivada– per l'individu que s'educa, passant així a formar part de la seva vida espiritual.

Vida espiritual que, en el cas de Roura-Parella, estigué intensament travessada per l'experiència de l'exili, temàtica que arreplega els textos del tercer bloc i a la que refereixen tant en Salomó Marquès Sureda com l'Oriol Ponsatí-Murlà en els seus respectius capítols. Aquest últim, qui elabora un bell text sobre l'epistolari d'exili mantingut entre Joan Roura-Parella i el poeta Agustí Bartra al llarg de gairebé quaranta anys, es fa servir de diferents fragments d'aquesta correspondència per a dibuixar, en el viatge d'exili que portaria al nostre

autor de Barcelona a Mèxic, tot passant per Tolosa de Llenguadoc, de Mèxic a Pendle Hill i d'aquí a Middletown, ciutat en què s'instal·là definitivament amb alguns retorns esporàdics a Catalunya, la relació entre aquests dos personatges. I que serveix de pretext per a endinsar-nos en l'evolució de les impressions que ambdós tenien sobre l'exili, les diferents situacions sociopolítiques que sacsejaven el continent europeu, la intensa i esgotadora vida universitària nord-americana o els intents infructuosos de Roura per a publicar unes novel·les la traducció de les quals va ser portada a terme per l'Anna Murià, parella de Bartra i destacada traductora i escriptora catalana, entre d'altres.

Queda al marge d'aquests capítols, però bé que s'hi troba latent, la implicació que tingué Roura-Parella en la promoció de la pau i, especialment, la seva vinculació amb la religiositat quàquera, que professà intensament. Així les coses, Karine Rivas i Rosa Serra i Sala estudien aquestes qüestions a través de dos formidables capítols que conformen el quart bloc del llibre que ressenyem. Gràcies a elles sabem que Roura fou una figura destacada en la promoció dels ideals pacifistes dins les iniciatives de la UNESCO, amb les que tractà d'establir un diàleg a través dels postulats de les ciències de l'esperit. Heus aquí, però, que aquest paper destacat en la promoció la pau no pot entendre's lluny de la vinculació espiritual de Roura-Parella a la comunitat quàquera, ben coneguda entre altres motius per la seva lloable tasca humanitària i pedagògica durant la Guerra Civil Espanyola. I és que més enllà del seu paper amb els republicans espanyols, els quàquers –la Societat dels amics– van ser absolutament cabdals en la decisió de Roura-Parella, i la seva muller, Teresa Ramon, d'instal·lar-se provisionalment als Estats Units d'Amèrica, després de la seva estada a Mèxic, gràcies a una beca Quaker Wider que els hi van atorgar. Decisió que, més

tard, resultà definitiva en ser Roura contractat per la Universitat Wesleyana (Middletown, Connecticut) fins el punt de forjar una unió molt propera entre la parella Roura-Ramon i la comunitat quàquera, de la que van participar profusament en els seus cultes i trobades.

Finalment, el cinquè bloc de contribucions és dedicat a l'anàlisi d'algun aspecte concret del pensament de Roura-Parella. En aquest sentit, són dos els capítols consagrats a aquestes qüestions, signats en aquest cas per Alberto Oya i Ignasi Roviró Alemany. El professor Oya escriu un text exquisit en què tracta de clarificar la noció de «vida autèntica» en Roura-Parella i ho fa comparant el significat que atorga Roura a aquesta qüestió amb les propostes que fan Miguel de Unamuno i Joaquim Xirau, ambdós autors propers al nostre personatge. Roura-Parella defensa –en la línia cristianoexistencialista pròpia de principis del segle xx, de la que també participaren Unamuno i Xirau– que la vida autèntica es basa a estimar el proïsme, i que aquesta estima és el resultat últim de la nostra pròpia condició natural, raó per la qual suposa un acte d'autoafirmació. Això significa que per al nostre autor la vida autèntica té una dimensió social consistent a acceptar i estimar l'altre com a part essencial de la pròpia singularitat. Així, seran l'amor, com acabem de veure, i l'art, del que s'ocuparà el capítol del professor Roviró, els veritables pals de paller del pensament i la pedagogia del nostre autor, qui, en el deixant de les idees estètiques de Dilthey, tractarà de veure en la conducta estètica, conducta que cerca fer de la vida una obra d'art harmònica, la força formadora que, conjuminada amb l'amor al proïsme, més afectació té en la nostra vida.

Comptat i debatut, ens trobem davant d'una obra erudita, a voltes poètica, que té la vocació de palesar la unitat dins la vari-

etat que constitueixen la vida transhumant i el pensament culturalista de Roura-Parella, tot recuperant els adjectius que fèiem servir en el títol de la ressenya a la qual ens referíem a l'inici. I que ho fa aplegant tot un seguit d'estudiosos que en la seva unitària diversitat completen la imatge vital i intel·lectual d'un pensador que estava cridat a assentar les bases de la pedagogia a Catalunya i que malgrat les dramàtiques circumstàncies que el van assolir encara té avui molt a oferir-nos, com no deixen de demostrar les publicacions aparegudes en els darrers anys dedicades al seu lluminós pensament.